

แนะนำหนังสือ

สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ฉบับราชบัณฑิตยสภา

นรินทร์ ภู่งคำ*

ISBN 978-616-389-010-8

ราชบัณฑิตยสภา, สำนักงาน. 2558. สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia Nations) ที่รู้จักกันดีในนาม สมาคมอาเซียน (ASEAN) เป็นองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) มีสมาชิกแรกก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ปัจจุบัน (ค.ศ. 2015/พ.ศ. 2558) มีประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้นรวมทั้งสิ้น 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไน (ค.ศ. 1984/พ.ศ. 2527) เวียดนาม (ค.ศ. 1995/พ.ศ. 2538) ลาวและเมียนมา (ค.ศ. 1997/พ.ศ. 2540) กัมพูชา (ค.ศ. 1999/พ.ศ. 2542) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 21 เมื่อ ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) สมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ได้ทำข้อตกลงประกาศจัดตั้ง ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งจะเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) มีเป้าหมายความร่วมมือสำคัญ 3

* นักวิชาการอิสระ

ด้าน ประกอบด้วย ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community - APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) และ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สมาคมอาเซียนจึงต้องดำเนินบทบาทในการพัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างความแข็งแกร่งและอำนาจต่อรองให้กับประเทศสมาชิกในอนาคต

สำนักงานราชบัณฑิตยสภาเป็นหน่วยงานของรัฐ (มีหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการแก่หน่วยงานราชการและประชาชน รวมทั้งดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำพจนานุกรม สารานุกรม ตลอดจนการบัญญัติศัพท์วิชาการสาขาต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ) ได้เล็งเห็นความสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของประเทศสมาชิกอาเซียน ที่มีความหลากหลายในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และพัฒนาการทางการเมืองการปกครอง จึงจัดพิมพ์หนังสือ สารานุกรมประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ฉบับราชบัณฑิตยสภา โดยมีคณะกรรมการจัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์สากล ภูมิภาคเอเชีย และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายนอกที่เชี่ยวชาญเรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา เป็นผู้เรียบเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศสมาชิกอาเซียนและใช้เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ จึงมีภาพประกอบจำนวนมาก ทั้งภาพสีและภาพขาวดำ ตลอดจนบรรณานุกรมภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านใช้ประกอบการเรียบเรียงที่ปรากฏอยู่ท้ายบท รวมทั้งรายชื่อเว็บไซต์ที่น่าสนใจที่ปรากฏตอนท้ายเล่ม ทั้งเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของแต่ละประเทศ เว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ท่องเที่ยวระดับสากล และสารานุกรมออนไลน์ซึ่งเป็นที่นิยม

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนทั้ง 9 ประเทศ เรียงลำดับตามชื่อภาษาอังกฤษแบบสากล พร้อมชื่อเรียกอย่างเป็นทางการในภาษาไทย ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม (Brunei Darussalam) ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว-สปป.ลาว (Lao People's Democratic Republic-Lao PDR) มาเลเซีย (Malaysia) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (Republic of the Union of Myanmar) สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines) สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Socialist Republic of Vietnam)

เนื้อหาของแต่ละประเทศดำเนินเรื่องให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เริ่มต้นจากการระบอบเขตที่ตั้งเพื่อให้ทราบขนาดพื้นที่และอาณาเขตที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ต่อจากนั้นอธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภาพรวม เพื่อเชื่อมโยงมาสู่เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และการเมืองการปกครองโดยละเอียด อันเป็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ โดยมีภาพสถานที่และบุคคลสำคัญแทรกอยู่ตามความเหมาะสม สุดท้ายเป็นการวิเคราะห์และสรุปสถานการณ์ใน

ปัจจุบันทั้งด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม อันเป็นเป้าหมายหลักของความร่วมมือใน
ประชาคมอาเซียน รวมถึงการชี้ให้เห็นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่จำต้องแก้ไข เพื่อเสถียรภาพที่ยั่งยืนของ
ประชาคมในอนาคต

ที่ตั้งและอาณาเขต

ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนนี้ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ประมาณ 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร ทิศเหนือติดกับประเทศจีน ทิศตะวันออกติดมหาสมุทรแปซิฟิก ทิศใต้ติดมหาสมุทรอินเดีย และทิศตะวันตกติดประเทศอินเดียและบังกลาเทศ ภูมิภาคนี้มีพื้นที่แบ่งได้อีกเป็น 2 ส่วนตามลักษณะภูมิประเทศคือ ส่วนที่เป็นภาคพื้นทวีป และส่วนที่เป็นหมู่เกาะ

ส่วนที่เป็นภาคพื้นทวีป เป็นผืนแผ่นดินใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย และอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนส่วนที่เป็นภาคพื้นทวีปนี้ ได้แก่ เมียนมา ลาว เวียดนาม กัมพูชา และมาเลเซียในส่วนที่เป็นคาบสมุทรมาลายู

ส่วนที่เป็นหมู่เกาะ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บรูไน สิงคโปร์ และมาเลเซียเฉพาะรัฐซาบฮ์ และรัฐซาราวักที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว

ภูมิประเทศ

ทิวเขาและที่ราบลาดเนินตะกอนเชิงเขา เป็นทิวเขาในแผ่นดินใหญ่วางตัวในแนวเหนือใต้ 3 แนว ได้แก่ แนวทิศตะวันตกคือกลุ่มทิวเขาในเมียนมาต่อเนื่องไปในทะเลอันดามัน เป็นภูเขาหินใหม่จึงมีแผ่นดินไหวเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แนวกลางเป็นทิวเขาด้านทิศตะวันออกของเมียนมาต่อเนื่องลงไปถึงภาคเหนือของไทยจนถึงภาคใต้ แนวทิศตะวันออกคือทิวเขาในลาวและเวียดนาม ทิวเขาตามแนวกลางและตะวันออกเป็นภูเขาหินกลางจึงไม่มีปรากฏการณ์อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงเหมือนแนวทิศตะวันตก

ที่ราบลุ่มแม่น้ำ พบอยู่สองฝั่งของแม่น้ำสายต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดีในเมียนมา ที่ราบลุ่มแม่น้ำแดงของเวียดนาม ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในกัมพูชาและเวียดนาม ส่วนที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำที่สำคัญ เช่น ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและแม่น้ำอิรวดี เป็นต้น

ที่ราบชายฝั่งทะเล คือบริเวณที่เป็นหาดทรายซึ่งเกิดจากการทับถมของทรายจากการกระทำของคลื่นในทะเล บริเวณที่เป็นดินเลนซึ่งมักจะพบป่าไม้ เช่น ป่าโกงกาง ป่าจาก เป็นต้น พบได้ทั่วไปในทุกประเทศของภูมิภาค ยกเว้นลาวซึ่งเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคที่ไม่มีที่ราบชายฝั่งทะเล เพราะไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล

หมู่เกาะ ส่วนใหญ่เป็นเกาะที่เกิดจากภูเขาไฟทั้งที่ยังคุกรุ่นอยู่และที่ดับสนิทแล้ว ต่อเนื่องมาจากทิศตะวันตกในแผ่นดินเมียนมา ลงไปเป็นหมู่เกาะอันดามัน นิโคบาร์ สุมาตรา ซาวา ในอินโดนีเซีย และหมู่เกาะในฟิลิปปินส์ ประเทศที่มีเกาะจำนวนมากได้แก่ อินโดนีเซีย ซึ่งมีเกาะมากกว่า 17,000 เกาะ ประเทศฟิลิปปินส์มีเกาะประมาณ 7,000 เกาะ เนื่องจากดินในเขตภูเขาไฟจะมีความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้แถบนี้มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แม้จะต้องเสี่ยงต่อการปะทุของภูเขาไฟและแผ่นดินไหว

ภูมิอากาศ

กลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้จะมีลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้นหรือเขตร้อน ซึ่งแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ คือ มีสภาพภูมิอากาศชุ่มชื้นในฤดูฝนและแห้งแล้งในฤดูแล้งอย่างชัดเจน และอีกลักษณะหนึ่ง คือ

มีฝนตกชุกชื้นเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากภูมิภาคนี้ตั้งอยู่ในบริเวณเส้นศูนย์สูตร ดังนั้นจึงมีอุณหภูมิเฉลี่ยรายวันหรือรายเดือนสูงสม่ำเสมอตลอดทั้งปี

ลักษณะภูมิอากาศที่สลับระหว่างความชุ่มชื้นในฤดูฝนและความแห้งแล้งในฤดูแล้งอย่างชัดเจน จะพบได้ในบริเวณประเทศส่วนต่อกับแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชีย ได้แก่ เมียนมา ลาว เวียดนาม และกัมพูชา ในฤดูฝนจะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ รวมทั้งพายุที่พัดมาจากทิศตะวันออก ทำให้มีฝนตกชุกในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ส่วนในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายนจะมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีนพัดพาเอาความแห้งแล้งเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้เห็นความแตกต่างของทั้งสองฤดู ในบางปีอาจมีพายุหมุนพัดเข้าสู่แผ่นดินใหญ่ทำให้มีฝนตกหนักอย่างต่อเนื่อง บริเวณที่ได้รับผลกระทบจากพายุก่อน เช่น ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และลาว จะได้รับผลกระทบมาก ทำให้เกิดภัยน้ำท่วมและแผ่นดินถล่ม

สำหรับประเทศที่เป็นหมู่เกาะจำนวนมาก ได้แก่ อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์นั้น จะได้รับอิทธิพลจากลมทะเลและพายุแบบต่างๆ เกือบตลอดทั้งปี จึงทำให้มีฝนตกชุก ยกเว้นบางบริเวณที่อาจจะมีอากาศแห้งแล้งได้บ้างเป็นระยะเวลาสั้น เช่น ทางตะวันออกของเกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย สำหรับประเทศฟิลิปปินส์พายุไต้ฝุ่นซึ่งมีทั้งความเร็วลมสูงและปริมาณน้ำฝนมาก พัดผ่านประเทศเป็นจำนวนมากกว่า 10 ลูกต่อปี ทำให้ประเทศได้รับผลกระทบที่รุนแรงเป็นประจำ

ประชากร

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนมีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 625 ล้านคนใน 9 ประเทศ ซึ่ง 1 ใน 5 นั้นอาศัยอยู่ในเกาะชวาของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นเกาะที่มีอัตราประชากรมีความหนาแน่นที่สุดในโลก และประชากรในภูมิภาคนี้ยังมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ชาวชวาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยจำนวนที่มากกว่า 86 ล้านคน โดยส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บนเกาะชวา ส่วนประเทศอื่นๆ ก็จะมีกลุ่มชาติพันธุ์หลักของประเทศนั้นๆ อาศัยอยู่ 2 ใน 3 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละประเทศ อีกทั้งยังมีกลุ่มชาติพันธุ์เชื้อสายจีนปะปนอยู่ทุกประเทศในภูมิภาค ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และใช้ภาษาของประเทศตนเองเป็นภาษาหลัก รองลงมาคือภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น

ศาสนาเป็นความหลากหลายอีกประการหนึ่งของภูมิภาคนี้ ไม่มีประเทศใดเลยที่มีผู้นับถือศาสนาเดียวกันทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้นับถือศาสนาอิสลามโดยคิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจะเป็นศาสนาหลักของประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไน ศาสนาพุทธนั้นได้รับการนับถือจากประชากรที่อาศัยอยู่ในเมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ส่วนประชากรในฟิลิปปินส์นั้นนับถือศาสนาคริสต์มากกว่าศาสนาอื่น

การเมืองการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และกัมพูชา

ระบอบสังคมนิยม ได้แก่ เวียดนามและลาว

ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ได้แก่ บรูไน
ระบอบเผด็จการทหาร ได้แก่ เมียนมา

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของภูมิภาคนี้เริ่มจากยุคหินใหม่ซึ่งมีอายุประมาณ 3,000 ปี ตามการขุดค้นทางโบราณคดีที่พบโครงกระดูกมนุษย์โฮโมอีเรคตัส ขวานหินขัด และภาชนะดินเผากระจายอยู่ทั่วภูมิภาค ต่อเนื่องจนมาถึงยุคโลหะที่มีการใช้กลองมโหระทึกในวัฒนธรรมดองซอน ประเทศเวียดนาม

อาณาจักรโบราณในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมา ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอารยธรรมอินเดียและจีนผ่านทางการค้าเผยแผ่ศาสนาทางเรือ รวมทั้งรับเอาหลักการการปกครองและศิลปวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้กับความเชื่อดั้งเดิมของตน ทำให้ต่อมามีพัฒนาการจนเป็นอาณาจักรโบราณ ยกตัวอย่างเช่น อาณาจักรฟูนัน เจนละ และขอมในกัมพูชา อาณาจักรพุกามในเมียนมา อาณาจักรจามปาในเวียดนาม อาณาจักรชวาในอินโดนีเซีย เป็นต้น

ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรโบราณในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดำเนินสืบต่อมาจนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 21 พัฒนาการเดินเรือของชาวตะวันตกมีความก้าวหน้ามากขึ้น ประเทศต่างๆ จึงได้มุ่งหน้าเดินทางมายังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มเติม เช่น มุ่งหาทรัพยากรธรรมชาติอย่างเครื่องเทศ ไม้ หนังสัตว์ ทั้งยังเป็นจุดแวะพักของเรือสินค้าที่มุ่งหน้าจะไปค้าขายกับประเทศจีนทางทิศตะวันออกและประเทศอินเดียทางทิศตะวันตก ทำให้อาณาจักรโบราณต่างๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางการค้าขายระหว่างประเทศตะวันตกกับประเทศตะวันออก จนทำให้ชาติตะวันตกเองก็มีความคิดที่จะควบคุมดินแดนแถบนี้เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าในเวลาต่อมา

นอกเหนือไปจากนี้ยังมีชาวตะวันตกอีกกลุ่มหนึ่งมีความต้องการที่จะเผยแผ่ศาสนาและอุดมการณ์ทางการเมืองคือแนวคิดจักรวรรดินิยมควบคู่ไปกับการค้า โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่าป็นหน้าที่ของชาวตะวันตกเองที่จะต้องนำความเจริญต่างๆ มาสู่ดินแดนนี้ ทำให้เกิดการต่อต้านจากชนพื้นเมือง และเนื่องด้วยอำนาจทางทหารของชาติตะวันตกที่มีมากกว่าจึงสามารถสลายอาณาจักรโบราณของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยึดเป็นอาณานิคมได้ในที่สุด

ประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนในยุคภายใต้การปกครองของชาติตะวันตก

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนนั้นเคยอยู่ภายใต้การปกครองของชาติตะวันตกมาก่อน ทั้งนี้การล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตกนอกจากจะมาแสวงหาทรัพยากรและความมั่งคั่งแล้วชาติตะวันตกเหล่านี้ยังมีความเชื่อว่าชนชาติของตนเองมีความเจริญมากกว่าชนชาติอื่นๆ จึงเป็นหน้าที่ของคนผิวขาวที่เรียกว่า **White Man Burden** ในการนำความเจริญและความทันสมัย (**Modernization**) ไปยังดินแดนต่างๆของโลก โดยสเปนเข้ามาครอบครองฟิลิปปินส์ก่อน ตามมาด้วยเนเธอร์แลนด์เข้าปกครองอินโดนีเซีย อังกฤษเข้าครอบครองเมียนมา มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน ฝรั่งเศสเข้าครอบครองเวียดนาม กัมพูชา และลาว ชาติสุดท้ายคือ สหรัฐอเมริกาเข้าครอบครองฟิลิปปินส์ ต่อจากสเปน

การปกครองอาณานิคมของชาติตะวันตกในภูมิภาคนี้มีทั้งการนำรูปแบบการปกครองแบบตะวันตกเข้ามาใช้กับอาณานิคม ผู้บริหารและข้าราชการที่เข้ามาปกครองเป็นชาติเมืองแม่ทั้งหมด คือ การปกครองในฟิลิปปินส์ของสเปน การปกครองของอังกฤษในมลายูบางส่วน การปกครองในเวียดนามของฝรั่งเศส

ส่วนการปกครองในอีกรูปแบบหนึ่งคือการตั้งข้าหลวงใหญ่มาทำหน้าที่บริหารร่วมกับผู้ปกครองอาณานิคมเดิม โดยให้ผู้ปกครองอาณานิคมเดิมทำการปกครองต่อไป แต่ดำเนินนโยบายในด้านการค้า การเก็บภาษีการต่างประเทศและเรื่องสำคัญๆ ตามที่เมืองแม่กำหนด ลักษณะการปกครองทางอ้อมนี้ เนเธอร์แลนด์นำมาใช้ในอินโดนีเซีย อังกฤษใช้ในรัฐตอนในของมลายูและเมียนมา ฝรั่งเศสใช้ในกัมพูชาและลาว ส่วนสหรัฐอเมริกาจะปกครองโดยให้อาณานิคมจำลองรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกาที่จะมาในรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้และค่อยๆ เพิ่มจำนวนข้าราชการเป็นชาวพื้นเมืองมากขึ้น จนกระทั่งฟิลิปปินส์สามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งทำให้ฟิลิปปินส์มีโอกาสเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมจากตะวันตกมากกว่าประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แนวคิดเรื่องชาตินิยมและการได้รับเอกราชจากประเทศตะวันตก

การที่ชาติตะวันตกได้เข้ามาปกครองอาณานิคมในลักษณะดังกล่าว ทำให้กลุ่มประชาชนที่มีการศึกษารวมทั้งกรรมกร ชาวไร่ ชาวนา มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและหลุดพ้นจากการเป็นทาสเศรษฐกิจ ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบทั้งด้านแรงงาน การเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรมและอภิสิทธิ์ทางการค้า กลุ่มประชาชนเหล่านี้จึงมีการรวมตัวกันเป็นขบวนการชาตินิยมต่างๆ จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ ต้องการที่จะหลุดพ้นจากการยึดครองของชาติมหาอำนาจตะวันตก ส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติตน ตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น ในระยะแรก การต่อต้านเมืองแม่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะขาดการรวมตัวที่ดีและความสำนึกในชาตินิยม จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น ส่งผลให้ญี่ปุ่นเข้ามายึดครองภูมิภาคนี้ซึ่งเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก ทำให้กลุ่มชาตินิยมได้ดำเนินการต่อต้านญี่ปุ่น คือ ขบวนการสุกบาลาฮับในฟิลิปปินส์ ขบวนการไต้ดินในอินโดนีเซีย ขบวนการชาวจีนมลายูต่อต้านกองทัพญี่ปุ่น ขบวนการสันติราชเสรีชนต่อต้านลัทธิฟาสซิสต์ในเมียนมา และขบวนการเวียดมินห์ของโฮจิมินห์ในเวียดนาม ต่อมาญี่ปุ่นได้ยอมแพ้สงครามต่อฝ่ายสัมพันธมิตร ภูมิภาคนี้ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝ่ายสัมพันธมิตรตามเดิม เป็นเหตุให้ขบวนการชาตินิยมในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคได้พยายามต่อสู้ดิ้นรนมากขึ้น เพื่อเรียกร้องเอกราชถาวรต่อไป จนประสบผลสำเร็จภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากประชากรในภูมิภาคนี้เกิดความรู้สึกว่าชาติตะวันตกมิได้เข้มแข็งจนเอาชนะมิได้ เพราะการพ่ายแพ้ญี่ปุ่น ก็แสดงว่า ชาติในเอเชีย น่าจะสามารถปรับปรุงตนเองหรือเอาชนะชาติตะวันตกได้ ขบวนการชาตินิยมในดินแดนอาณานิคมทั้งหลาย จึงมีการรวมตัวกัน ต่อสู้เพื่อเอกราชอย่างมีความหวัง และในการดำเนินการจัดเตรียมสำหรับการต่อสู้ ทำให้ชาวพื้นเมือง มีความเชื่อมั่น และเป็นประสบการณ์สำหรับการบริหารบ้านเมืองของตนในอนาคต ทั้งที่ได้อาวุธดี จากญี่ปุ่น ก่อนที่ญี่ปุ่นจะถูกฝ่ายสัมพันธมิตรเข้ามาปลดอาวุธด้วย ในการเรียกร้องเอกราช ของบรรดาประเทศอาณานิคม บางประเทศได้รับความเห็นอกเห็นใจจากชาติตะวันตก เช่น อังกฤษเข้าใจสถานการณ์การเมืองในประเทศอาณานิคม อย่างถูกต้อง จึงยอมยินดียุติธรรมกับ

ผู้นำขบวนการกู้ชาติ และขอมมอบเอกราชแก่ประเทศอาณานิคมโดยดี แต่บางประเทศไม่เป็นเช่นนั้น เช่น เนเธอร์แลนด์และฝรั่งเศส ที่ยังคงมุ่งหวังยึดครองอาณานิคมอยู่ต่อไป จึงก่อให้เกิดเป็นสงครามเป็นเวลาหลายปีกับขบวนการกู้ชาติของชาวพื้นเมือง แต่ในที่สุดก็ต้องขอมมอบเอกราชให้แก่ประเทศอาณานิคมเหล่านั้น

ปัญหาภายหลังจากได้รับเอกราชและการก่อตั้งอาเซียน

ภายหลังจากที่ญี่ปุ่นได้พ่ายแพ้ต่อฝ่ายสัมพันธมิตร อันนำมาสู่การยุติสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1945 ซึ่งผลจากการสิ้นสุดของสงครามทำให้ยุคอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นสิ้นสุดลง แม้ว่าชาติตะวันตกได้รับประเทศอาณานิคมเดิมของตนคืนจากญี่ปุ่นแต่กระแสชาตินิยม การเรียกร้องเอกราชและการต่อต้านจากพลเมืองในอาณานิคมทำให้อาณานิคมเหล่านี้จำต้องขอมคืนเอกราชให้กับชาติต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม การได้รับเอกราชคืนมาก็มิได้ทำให้เกิดเสถียรภาพหรือความเจริญก้าวหน้าเสมอไป ทั้งนี้เนื่องจากเอกราชที่ได้รับมานั้นได้ก่อปัญหาต่างๆ ตามมา ทั้งปัญหาทางการเมืองและความมั่นคงของแต่ละประเทศ เมียนมาที่ต้องประสบปัญหาของสงครามกลางเมืองกับชนกลุ่มน้อย ภายหลังจากที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ หรือปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงที่ถูกแทรกแซงจากระบบเผด็จการในฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย

ปัญหาจากการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ของลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากสงครามเย็นและการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ อิทธิพลจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ของทั้ง 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายเสรีประชาธิปไตย ที่นำโดยสหรัฐอเมริกา และฝ่ายลัทธิคอมมิวนิสต์ที่นำโดยสหภาพโซเวียตและประเทศจีนนั้น ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศต่างๆ ได้มีความพยายามรวมตัวกันเพื่อความมั่นคงในแต่ละประเทศ จนเกิดกระแสการรวมตัวกันต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ขึ้นภายในภูมิภาค

ปัญหาด้านเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคซึ่งส่วนใหญ่ยังคงอยู่ภายใต้โครงสร้างอำนาจหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของเจ้าของกิจการที่เป็นชาติเจ้าของอาณานิคมเดิม ในขณะที่ประเทศเหล่านี้มีรายได้หลักจากภาคเกษตรกรรมแต่ก็ต้องนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคจากต่างประเทศ ประชากรจึงประสบปัญหาความยากจนอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาเส้นแบ่งพรมแดนและการครอบครองพื้นที่ระหว่างมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ได้แก่ ข้อพิพาทในเรื่องเขตแดน คือรัฐซาบฮ์และรัฐซาราวักระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซีย หรือกรณีการพิพาทกันในเรื่องรัฐซาบฮ์ระหว่างมาเลเซียกับฟิลิปปินส์

จากกรณีพิพาทเรื่องเขตแดนนี้เอง ทำให้ 5 ประเทศในภูมิภาค ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เริ่มการเจรจาเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว และลงนามร่วมกันในปฏิญญากรุงเทพฯ เป็นจุดเริ่มต้นในการก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia Nations) หรืออาเซียน (ASEAN) ใน พ.ศ. 2510 มีสมาชิกเริ่มต้นได้แก่ 5 ประเทศดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น และด้วยปัญหาต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ววนอกเหนือไปจากเรื่องเขต

แดน ทำให้ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกัน โดยมีฐานความคิดมาจากการสร้างความมั่นคงทางการเมืองของภูมิภาค การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสันติภาพ การขจัดข้อพิพาทในภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจ และการดำเนินการร่วมกันในรูปแบบของภูมิภาค จึงได้ขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนตามลำดับซึ่งปัจจุบันนี้มีทั้งหมด 10 ประเทศ

สถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนในอนาคต

ภายหลังจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน เวียดนามจะเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับประโยชน์สำคัญจากการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดี่ยว มีสภาพแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองที่มีเสถียรภาพ มีความพร้อมทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลที่มีการศึกษาและค่าจ้างแรงงานที่ถูกลงกว่าบางประเทศ เช่น ประเทศไทย ขณะเดียวกัน ประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกันอย่างลาวกลับประสบปัญหาการกีดกันที่ตึงตัวตั้งแต่ครั้งสงครามอินโดจีน มีผลในการทำลายชีวิตและจำกัดพื้นที่ในการผลิตรวมไปถึงการขยายตัวด้านเกษตรกรรม และกัมพูชาที่ยังประสบปัญหาความยากจน การคอร์รัปชัน และการใช้อำนาจนิยมของรัฐบาลเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชากรในประเทศ ในส่วนของเมียนมาที่ถึงแม้ว่าจะเป็นประเทศที่มั่งคั่งด้วยทรัพยากรจากนโยบายปิดประเทศมาเป็นเวลานาน แต่ผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวก็คือการคอร์รัปชันที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้บริหารของรัฐกับเศรษฐกิจสาธารณะซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ส่วนในกลุ่มประเทศที่เป็นหมู่เกาะหรืออยู่ทางตอนใต้ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สิงคโปร์ยังคงเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในแทบจะทุกด้านของกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความสามารถของผู้นำยุคบุกเบิกในการวางรากฐาน โครงสร้างทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม รวมไปถึงการปรับตัวอย่างเหมาะสม ทันต่อเหตุการณ์ ทำให้ประเทศขนาดเล็กและมีทรัพยากรน้อยมากเช่นสิงคโปร์ก้าวหน้าดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่บรูไนที่ถึงแม้ว่าจะมีรายรับมหาศาลจากอุตสาหกรรมน้ำมัน แต่เนื่องจากชาวบรูไนยังไม่มีค่านิยมในการเรียนต่อในระดับสูง จึงขาดแคลนบุคลากรหลายด้านที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการเพิ่มรายได้จากภาคการผลิตอื่นๆ นอกเหนือจากปิโตรเลียมเพื่อรองรับปัญหาด้านความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลก

แนวความคิดนิยมที่เฟื่องฟูมากขึ้นในฟิลิปปินส์ จึงมีผลทำให้ลดทอนความสำคัญของมรดกการเป็นอาณานิคมต่อสเปนและอเมริกา และการปรับใช้อิทธิพลตะวันตกนั้นมาผสมผสานกับให้เข้ากับวิถีชีวิตและวิถีคิดที่เป็นตัวของตัวเองที่จะต้องก้าวไปพร้อมกับประชาคมนานาชาติ ขณะเดียวกันก็ยังคงมีสำนึกในเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเองควบคู่กันไปด้วย ขณะที่อินโดนีเซียยังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจในการพึ่งพาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ และยังคงขาดความชัดเจนในเรื่องนโยบายความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน รวมไปถึงวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันของมาเลเซียและอินโดนีเซีย ทำให้เกิดปัญหาระหว่างประเทศในการอ้างสิทธิเป็นเจ้าของวัฒนธรรม เช่น ดนตรี ทัศนกรรม อาหาร และกีฬาพื้นเมืองบางชนิด

นอกจากนี้ ผู้อ่านยังสามารถตรวจสอบหรือค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้จากบรรณานุกรมท้ายเรื่องเพื่อ
ต่อยอดองค์ความรู้ได้อีกด้วย

หนังสือเล่มนี้จึงตอบสนองวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการทราบประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ
ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน เพื่อความเข้าใจและร่วมเดินทางไปกับประชาคมอาเซียนได้เป็นอย่างดี